

РЕЦЕНЗІЯ

Фіалки Михайла Ігоревича
на дисертаційну роботу
Сєдих Петра Васильовича

на тему «Кримінологічний аналіз та протидія кримінальному сепаратизму
в Україні»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

у галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації.

Про актуальність теми дисертаційного дослідження наголошує сама об'єктивна дійсність в якій сьогодні знаходиться Україна як держава. Справа полягає в тому, що в той час, коли на теренах України йдуть бойові дії, коли агресор захоплює наші території, коли сили національного супротиву ведуть важку війну дуже важливо дати відповідь на цілу низку питань, відповідь на які, на нашу думку, можуть наблизити українське суспільство до розуміння та усвідомлення першопричин цієї жахливої війни.

На сьогоднішній день, ні в кого в українському суспільстві не виникає сумніву в тому, що однією з першопричин розв'язання агресії російської федерації проти незалежної демократичної України є проблема сепаратизму в українському суспільстві.

Про актуальність дослідження проблематики кримінального сепаратизму через призму його кримінологічного аналізу та його протидії, як наголошує сам автор дисертаційного дослідження, і з ним важко не погодитись, говорить той рівень статистично зафіксованої кількості кримінальних правопорушень, що мають ознаки сепаратизму. Так, наприклад, в 2013 році в Україні не було зареєстровано жодного випадку відповідальності за який передбачена за ст. 110 КК України «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України», а в 2024 році вже було зареєстровано 505 злочинів за цією кримінально-правовою нормою. При цьому, пікове значення в цьому періоді припало на 2022 рік – 10487 злочинів. В той же час, якщо взяти до уваги усі кримінально-правові норми, що містять в собі ознаки сепаратизму (ст.ст. 109, 110, 110-2, 111, 436, 437, 447 КК України), статистична інформація демонструє наступні показники: в 2013 році 7 кримінальних правопорушень, а в 2024 році – 1813. Щодо пікового значення, то воно також припадає як і у випадку зі ст. 110 КК України на 2022 рік і складає 30484 злочини.

При цьому, складність проблеми полягає в тому, що на монографічному рівні проблематика кримінального сепаратизму, його кримінологічного аналізу та протидії цьому явищу в українському суспільстві не розглядалась. Звісно, окремі наукові дослідження проводились в цій сфері, але вони охоплювали або окремі різновиди кримінального сепаратизму, або окремі напрямки дослідження. Так, наприклад, в 2020 році М. Б. Стиранка захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Кримінально-правова

характеристика сепаратизму в Україні», в 2021 році дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Кримінологічна характеристика та попередження сепаратизму в Україні» захистила Т. М. Беркій, а в 2022 році А. В. Носач захистив дисертаційне дослідження на здобуття доктора наук за темою «Кримінологічне забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України». Як ми бачимо сферою їх інтересів було обрані питання, які або декілька вужче ніж явище кримінального сепаратизму (дослідження А. В. Носача), або аналізуються проблематика кримінально-правової спрямованості (дослідження М. Б. Стиранка), або дослідження стосувалось взагалі проблематики сепаратизму в Україні, а не кримінального сепаратизму (дослідження Т. М. Беркій). Наявність такої низки дослідження проблем близьких до кримінального сепаратизму в Україні зайвий раз підтверджує актуальність цього питання в межах наукового аналізу.

Все викладене вище, а також відсутність комплексних розробок монографічного характеру кримінологічного аналізу та протидії кримінального сепаратизму створює потребу в проведенні даного дисертаційного дослідження та зайвий раз наголошує на актуальності дослідження цієї проблеми.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному:

- автором вперше надано та обґрунтовано розуміння кримінального сепаратизму як соціально-правового явища, що виступає як сукупність кримінально-караних діянь і полягає в реалізації різноманітних форм поведінки, які містять в собі ознаки сепаратизму;

- в межах кримінологічної науки вперше надана комплексна кримінологічна характеристика кількісних та якісних показників кримінального сепаратизму в період з 2013 року по 2024 рік;

- спираючись на кримінологічну характеристику особистості злочинця, яка реалізує кримінально-протиправні діяння, що мають сепаратистське забарвлення, автором вперше визначений та сконструйований кримінологічний портрет такої особистості;

- автором було вдосконалено цілу низку наукових положень, серед яких найбільш значимими є кримінально-правова структура кримінального сепаратизму та система факторів, що обумовлюють сепаратизм в Україні;

- крім того в науковому дослідженні отримало подальшого розвитку такі проблеми кримінологічної теорії як теорія виділення різновидів та форм сепаратизму з оглядом на його кримінально-правовий характер, теорія детермінаційних процесів злочинності як взагалі, так і кримінального сепаратизму безпосередньо тощо.

Наукові дослідження були виконані здобувачем на кафедрі права Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» в рамках НДР під керівництвом в.о. ректора Національного аерокосмічного

університету «Харківський авіаційний інститут» доктора юридичних наук, професора Литвинова Олексія Миколайовича.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Сєдих Петра Васильовича повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми Право.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям розвитку сфери кримінологічного аналізу та протидія кримінальному сепаратизму в Україні.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Сєдих Петра Васильовича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Ознайомлення з дисертаційним дослідженням П. В. Сєдих дозволяє зробити висновок про те, що робота є послідовною у власній структурній побудові; викладена з одного боку доступною мовою, але з іншого – базується на науковій термінології та використовує науковий стиль викладення інформації; автор використовує загальноприйняту загальнонаукову та кримінально-правову/кримінологічну термінологію; робота має комплексний та цілісний характер, що визначає її завершеним науковим дослідженням.

Структура роботи.

Дисертація складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 247 сторінок.

У вступі автор обґрунтував актуальність власного дослідження, визначив його мету та об'єкт, сформулював низку завдань наукового дослідження та узагальнив наукові висновки до яких він дійшов під час даного кримінологічного дослідження.

У першому розділі, в якому йдеться про феномен кримінального сепаратизму як явища та кримінологічний аналіз цього явища авторська увага зосереджена на понятті, природі, видах та формах кримінального сепаратизму; кримінологічних показниках кримінального сепаратизму та особистості кримінального сепаратиста.

У другому розділі дисертації, присвяченому детермінації кримінального сепаратизму в Україні, підкреслюється, що це явище формується під впливом комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, які зумовлюють його виникнення,

існування та розвиток. Сукупність цих детермінант створює соціальне середовище для поширення сепаратистських ідей та реалізації протиправних дій.

Розділ третій присвячено питанню протидії кримінальному сепаратизму в Україні. В межах розділу наголошується на тому, що протидія злочинності охоплює три взаємозалежні складові: боротьбу зі злочинністю, запобігання (профілактику) та розкриття й розслідування (оперативно-розшукові й слідчі заходи). Це – сукупність форм і методів держави та суспільства впливу на детермінанти злочинності, що реалізується через систему правоохоронних суб'єктів як підсистему національної безпеки. Кримінальний сепаратизм розглядається як суспільно небезпечне явище, що потребує комплексної відповіді на трьох рівнях: загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 8 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України.

Також результати дисертації були апробовані на 5 наукових фахових конференціях.

Науковий рівень публікацій здобувача відповідає вимогам, що висуваються до робіт даного характеру. Всі наукові публікації виконані в межах проведеного дослідження та розкривають сутність окремих положень, що виносяться на захист. Автор виконав наукові публікації з дотриманням до стандартів академічної доброчесності. Наукові публікації мають в повному обсязі особистий характер виконання автором наукової роботи.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

У цілому, загалом схвально оцінюючи дисертаційне дослідження Седих П. В., варто окреслити низку зауважень, а також звернути увагу на окремі положення, що викликають певні сумніви або можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту роботи:

- аналізуючи питання передбачення кримінальної відповідальності за сепаратизм в кримінальному законодавстві автор на сторінках свого наукового дослідження (стор. 39-40) наголошує на тому, що встановлення прямої відповідальності за таке діяння в Кримінальному кодексі України відсутнє, хоча, при цьому, криміналізувати таке явище спроби були в 2014 році. В подальшому, автор йде шляхом об'єднання під дефініцією «кримінальний сепаратизм» цілу низку кримінально-правових норм. І це на нашу думку правильний шлях. Але питання передбачення окремої кримінально-правової норми, яка встановила б кримінальну відповідальність за сепаратизм в Україні,

залишилось відкритим та не дослідженим, а вирішення його не знайшло відображення в змісті дисертаційного дослідження;

- в Розділі 1 автор досліджує проблематику кримінологічної характеристики особистості кримінального сепаратиста та реалізує створення його кримінологічного портрету. При цьому, аналіз даного питання, в певній мірі, є обґрунтованим та глибоким, але виникає запитання: в чому практична значимість даного дослідження, як і де такий кримінологічний портрет може бути використаний в правоохоронній діяльності;

- в Розділі 2 автор об'єднує в підрозділі 2.4. такі фактори, що обумовлюють кримінальний сепаратизм, як правові так і організаційно-управлінські. Виникає логічне запитання: чим обумовлений такий крок і чому інші фактори (соціально-економічні, політичні) були ним розглянуті та проаналізовані окремо у власних підрозділах, а ці під час аналізу були об'єднано.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Сєдих Петра Васильовича на тему «Кримінологічний аналіз та протидія кримінальному сепаратизму в Україні» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Сєдих Петро Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри права
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»

Михайло ФІАЛКА